

· документах. Засудження особи за вчинення певного злочину може спричинити деякі обмеження після відбування покарання, наприклад, позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю (ч. 3 ст. 52 КК України). До цього додаються суспільний осуд, можлива втрата сім'ї, колишніх друзів з числа законослухняних громадян, втрата суспільних зв'язків. Згідно з ч. 3 ст. 50 КК України, покарання не має на меті завдати фізичних страждань або принизити людську гідність. Разом з тим мета не завжди збігається з реальними наслідками. Передбачити реакцію оточуючих щодо особи, яка відбула покарання, досить складно. В'язень має це усвідомлювати.

КРИМІНОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПОКАРА́ННЯ – сукупність даних (достатня інформація) про покарання та його наслідки, що необхідні для розроблення заходів щодо попередження злочинності та запобігання вчиненню нових злочинів. Кримінологічне поняття покарання не тотожне кримінально-правовому. У кримінологічному понятті покарання відображається не лише законодавчо встановлений, а й як фактичний обсяг кари, що показує реальну міру завданих страждань.

У період відбування покарання на особистість засудженого впливає не лише сукупність правообмежень (власне покарання), а й певні обставини, що не входять у зміст покарання, але тісно з ним пов'язані або прямо впливають із нього – наслідки покарання. Причому вплив наслідків на особистість засудженого нерідко є більш значущим, ніж вплив каральних елементів покарання. Зокрема, застосування кримінального покарання тягне за собою правові наслідки – судимість, про що особа зобов'язана вказувати у всіх офіційних

Кримінально-правовий інститут покарання цікавий для кримінології у зв'язку з проблемою ефективності покарання і рецидиву злочинів. Загроза застосування покарання за злочин справляє стримуючий, точніше, попереджувально-виховний вплив на свідомість перш за все конформістів та маргіналів. Саме таким чином і реалізується превентивна функція кримінального закону. Наявність у минулому факту впливу покарання на особистість злочинця є кримінологічно значущою ознакою, що дозволяє об'єднати рецидивні злочини в кримінологічно однорідну групу.

З точки зору кримінології, смисл покарання полягає в можливості попереджати злочини, що є загальною метою застосування покарання. Саме кримінологічним поняттям покарання керуються вчені й практики, коли обґрунтовують об'єктивну потребу в ресоціалізації

засуджених, соціальній адаптації осіб, які відбули покарання, та пробачії (див.: *Соціально-виховна робота із засудженими; Пробачія*).

Літ.: Курганов С. И. Основания криминологической теории: Теоретико-познавательные и прикладные проблемы: дис. ... д-ра юрид. н.: 12.00.08. М., 1999. URL: <http://www.dissercat.com/content/osnovaniya-kriminologicheskoi-teorii-teoretiko-poznavatelnye-i-prikladnye-problemy>; Кримінальний кодекс України // Відомості Верховної Ради України, 2001, № 25–26, ст. 131). URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.

В. І. Тимошенко.